

www.uns.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Издази трипут у месецу и стаје шесдесет гроша годишње.

ГОДИНА

4
1867

ВОИИН

БРОЈ

3
20. Јануар

ЛИСТ ЗА ВОИНЕ НАУКЕ ВЕШТИНЕ И НОВОСТИ

Издаје и уређује Драгашевић оџиц. и професор.

Тумачење војничко-судског закона од Гаврила Поповића капетана и војничко-судској комесара. — Предавања из фортификације у официрској школи од Јеф. Радокића, инџ. поручика. — Употреба жлезбених топова у опсади, превео Ј. Чолак-Антић арт. поручик. — За статистику Румуњске.

ТУМАЧЕЊЕ ВОИНИЧКО-СУДСКОГ ЗАКОНА

од Гаврила Поповића капетана и војничко-судског комесара.

Господо!

И мени паде у део, да се проразговоримо у овом збору о дужностима и позиву војничком и казнењу онога кои те дужности неврши. Наипре долазе дужности, на после казнење. Зато биће боље и практичније да наипре што речемо о дужностима и позиву војничком.

Дужност је поединог војника, што и војске у целом организму. Мићемо говорити о дужностима и позиву војске, а то вреди за дужност и позив сваког поединог војника.

Да војска буде узданица земље, да јој понос на њено име буде признат и одобраван, да јој честољубивост буде уважена, поред физичног наоружања, мора бити наоружана свима добрим својствима и врлинама.

Слога, знање, послушност и застава која се над војском вије а на којој су написане најсветлије идеје народне, четири су битна и стварајућа елемента, или четири услова, да се у војски створи чврста снага с пуним уздањем. Одузми један ма који, нећеш створити оно што се скупним саставом ови елемента ствара.

Што је топлота у сунца, што раана за живот, што је зрак за живот, што ваздух за живот и дисање то су господо ови елементи за војску. Ето зашто? Слога оће међу војницима љубав и братство, тако рећи оће снагу моралну, да један за све и сви за једног живи и умре. А гди је љубав и братство, несме постојати: завист, пакост, подлост, опадање и нискоће, које трују љубав, — мајку свега створа па и слоге.

Шта је знање?

У војски две су снаге физична и умна. Знати обе те снаге усавршати, знати је употребити по науци и вештинама и развити практично тако, да се знањем и вештином накнади и подпуни у борби мала физична снага, — то је знање. Тако дакле знање има другу улогу у војничком организму за извршење дужности и позива војничког. Послушност има улогу трећу. Што је шпица на осовини, да се коло држи у правилном обретању то је послушност за војничку снагу којом доспева свом позиву. Ако је послушност слаба а нема ко да је очеличи, или ако се поремети непослушном вољом поједини, а нема ко да је воспостави онда јамачно нема ту ни војске.

Застава има улогу четврту. Не зато што је по броју четврта, него што је за толико степена од остали важнија. Застава, на којој се вије законитост и слобода има чудну силу, да страшљивца препороди у јунака, тврдицу у патриота, оданог злим делима да очистићава од грехова и задањава врлинама. Поред такве заставе, неможе постојати повреда и порабаћење туђи права, отимање злочинства грехови и све што скверни светињу њену.

С тога господо слога, знање послушност са потребним врлинама служе застави и она над овим условима командуе. Другим речма да кажемо, „сви ови елементи служе тробојки под кокардом верности и оданости.“

Дакле господо, морамо имати војску, сложну изучену, послушну, над којом се вије застава вечне правде и слободе и која гди дође неће донети повреду и порабоћење туђи права, деморализацију, лењост, и трулеж, но слободу, равноправност, љубав, мудре уредбе, напредак, возостављење правде радиност и благостање. Зато србска војска мора да буде спремна физично и умно и да буде продуктивна у миру а у рату двапут више. О тој потреби већ је изречена обшта пресуда, а мићемо се вратити на слогу, знање послушност и заставу, да видимо чиме се живот ови идеја условљава и како се постижу.

Слога је као што рекосмо, да сви једном вољом употребимо физичну и умну снагу на оно нашто је нас земља ради нашег скупног одржања определила. „Да радимо сви за једног и један за све.“

Слога се уобште условљава, извршавањем правде

и правце, заштитом личности и имена од сваке могуће повреде, поштовањем светиње кућног прага и т. д. Слога ће тада бити станац камен и тежина под којом ће се сваки разоравајући елемент у дружини смрскати.

Шта је знање војничко казалисмо, а како се оно постиже и условљава зависи од уређења и установа кое треба да иду на то, да сваки поуздано мора знати оно, што по дужности, дужан је да изврши.

О послушности казалисмо нешто у подобију, а у строгом смислу значи то што и дисциплина и њом се опредељује. Питаће ко шта је то дисциплина, јер та реч игра у војски велику улогу? Одговорићемо по званичном слогу „Дисциплина је точно извршавање законе дужности, правила и заповести.“ Теоретично определење било би: „Дисциплина је подчињеност више воља једној која се изражава у законима, правилима и заповестима.“ У војски влада подчињеност ерархична и она се уређује законима. Но у прошлости беше догађај кад небеше изреченог закона па ни ерархичне власти, па опет више воља драговољно пристале су на ову ерархичну подчињеност. Тим се правда њена нужда и природно постојање. Узмимо за доказ овај пример из наше историје. Књаз Милош дође у Таково. Сви га изабраше за поглавицу и он се закле избирачима а избирачи њему на најсветије дужности. Он узе власт у руке и отечество наше виде благослов ове слоге и послушности. Кад је дошао на други крај Србије у Дубље, докле је продрла турска војска, питаше књаз Милош скупљене србске војнике, оћели се борити до последње капи крви

и ако неће да боі незамеће, те да ии разбегнуте турци ватају и на коље ударају. Сви загрмеше једним гласом да се бију и да сваки воли остати на боишту, бранећи слободу, него живити ради мука. Битка се заподеше и борба се брзо и страшно по турке сврши; јер сви изгинуше осим паше, ког ува-тише и који плакаше за изгубљеним синовима и рођацима.

Такав је почетак и код Карађорђа био. Енергична дисциплина почиње са влашћу. Та се приме-чава код Карађорђа тек онда кад се беше утврдио. Тежину и ползу енергичне заповести знаће те из овог његовог примера: Он паде са војском у вино-граде округа Јагодинског, а грожђе беше зрело и да војници неби винограде опустили издаде Карађорђе заповест, да ће бити сваки убијен ко један гроз уки-не. Сутра се војска диже, а виногради осташе у це-лости канда нису тамо људи ноћили. У којој би европској војски овакву послушност на оваком иску-шењу данас нашли. Строгост ова правда се и прав-дом „недирај туђе“ и ползом нашег одржања, за које се војска бори:

Побуде на послушност леже и у нашој вољи и у вољи старешине. Прве су моралне, и ако нису до-вољне долази воља старијег са силом и пременом зла ономе, који са непослушношћу, оће нашем одр-жању зло да учини.

Неправде, нечовечства, поништавајуће тежње не-пријатељске стране одушевљавају нас саме на по-слушност, и сложну радњу да употребимо нашу фи-зичну и мор лну снагу против зла које прети нашем

бићу и одржању. Са овим кад се сдружи енергија основана на стеченим делима и врлинама, послушност долази до следеће покорности. Ние ли боље да наша воља од воље буде подчињена ономе који са нама дели срећу и несрећу, него да нам туђинац са повредом наши најсветији права против наше воље намете своју.

Ратне успомене такође имају морално дејство на слогу и послушност. Спомени Србину оне речи из нашег светог похода на поље Косово, којима се народ зове на борбу кроз уста владоца рекао би са престола овако:

„Ко недође на поље Косово,
Рђом капо док му је кољена.“

на њеши видети како му крв узкипи.

Ратна историја пуна је примера, гди су вође побудима моралним, личном куражи војску која је дошла у највећи нередок прикупили и победу одржали.

Па зар добри код Љубића који беше на врату аркимандрита недолази у ред ови побуда.

Сила је последње но нужно средство, да се дејствује злом на непослушног. Она је полезна кад је у руци енергичног и ваљаног старешине. Слабуњавац може је покушати и неће знати, кад и како да то изврши па су рђаве последице извесне.

Застава у свом моралном дејству на слогу и послушност има највећу улогу.

Застава је оличје правде, оличје нашег одржања, оличје слободе, оличје врлости и оданости, и друштвени установа, па из такве заставе и излазе

наше дужности. Но да застава има важности, мора имати и славне прошлости. Богу хвала наша је прошлост славна поносита. Народ који окупан у крви за слободу, који је служио вери и невери, под туђом заставом да своју спасе, који је горд што јој Србадија у Црној гори одбрани последње зидове слободе, и поносит на своје јунаке, има освештану заставу потоцима своје крви. После народ који има митроносца јунака и мученика за слободу, који има просветитеља, свеца и мученика за **Христа** и србску веру, који има киту јунака и бораца у костурницама за слободу, па народ који има Косово, Делиград, Мишар, Неготин, Љубић, Граово, Царев лаз и толике кржаве пољане, на све четири стране и посреди овог полуострова, има стару заставу на којој двоглави орао, своја крила шири, и ако засад на врховима поносите Црне горе.

Уз такву заставу морамо бити сложни, под њом морамо бити послушни, за њу морамо се старати да је умемо бранити и да под кокардом верности за њу падамо. Па победићемо.

Таква идеја нас је водила на Косово на ком беше вере и невере и зато непобедисмо. Наш кнез јуначки се бораше, па и савладан беше јунак, као што један Пољак који се деси на губилишту, остави нам црту честитости и јунаштва Кнежева. Вели тај Пољак: „Питаше Бајазит Кнеза, каквом би га муком уморио, да му је руку допануо.“ Одговор беше: „Ја би те казнио смрћу, као лупежа и отимача који напада на туђе земље. Осим честитости и јунаштва, — речи нашег Кнеза доказ су наше онда образовано-

сти, којима је изречено уважање међународног права, онда нигде јошт непоштованог.

Све је красно и лепо, али на Косову имамо и црту војничког издајства.

Србска војска слеже се на Косово, да брани народна права и слободу, да друг поред друга умре за њу. Обилић остављен без војводског діјелства и моћи, увређен именом издајце интригом издајце, немогаше лепше своју честољубивост војничку задовољити, своју верност доказати и победу олакшати, него делом које је предузео и извршио. А Вук даде свој глас за борбу, оста на челу своје команде, заузео положај за борбу и кад се дели срећа и несрећа и кад се крв проли потоцима и тек да Срби свог непријатеља униште, али нема снаге за решителни пораз, нема Вука нигде ни од чуда.

Као што рекосмо Вук по речма беше у слог, оста на челу команде, прими заповест и заузео положај за борбу а изневери заставу у сред борбе.

Тако радити може само издајник оног и овог времена. „Вук је издајца.“

Изневерена застава протужи и народ прокле Вука, а Бог који добра награђује а зла казни, много пута јошт на земљи нареди, те Вука удавише његови савезници, да неиспуне обећање за издајство.

Јошт једно само остаје, да потомци умрлих на Косову јунака изреку пресуду Вуку, којом да се лик Вука Бранковића, макар и после 500 година обеси на месту издајства.

Ето тако браћо, Срби као војници верни, сва-

ћали су и свађају верност, а ко хоће да хвали политичну мудрост Вука, начас њему и његовим.

Ово треба да су наша гледишта у свакој радњи војничке службе, који иде за постижењем физичне и моралне војничке снаге, било средствима моралним, било казнима, које су правдом и ползом нашег друштвеног одржања дозвољене.

ПРЕДАВАЊА ИЗ ФОРТИФИКАЦИЈЕ У ОФИЦИРСКОЈ ШКОЛИ.

Од **Јефрема Радојића** инж. поручика.

(Продужење).

Појмови из Геометрије.

1.

Простор је безмерна шупљина у којој је овај свет смештен.

Тело је ограничени или острањени простор.

Површина је страна од каквог тела.

Пруга (линија) је страна од површине.

Точка је страна од пруге.

2.

Простор је безмерно велик и непрегледим дакле за наше свађање без сваког вида. У нашој власти није нити га можемо мерити.

Тело може бити свакојаког вида, то је нешто ограничено, у нашој је власти и ми га меримо: по **дужини**, **ширини** и **висини**.

Кад је тело свакојаког вида онда и његове стране могу бити такве које ми зовемо површином. Површине

су нешто ограничено, у власти су нам и ми њи меримо по **дужини** и **ширини**.

По томе су и пруге различите као стране какве површине, и њима владамо, и меримо их само по **дужини**.

Кад пруге меримо само по дужини, шта је остало за њине стране, које су тачке — за њи нема ни ширине ни дужине ни висине. Потоме су тачке нешто тако мало, што се никако не да да мери. И ми можемо с правом ово опредељење навести: **Простор је непрегледимо велика безмерна шупљина, а тачка је невидимо мали безмерни простор.**

3.

То је тако у обште опредељено и с погледа математичног. Но ми ћемо сад на то да погледамо и практично као што се употребљава.

Тачка је ма каква биљега у пољу, која по величини и карактеру задатка може бити: камичак и камен, кочић и читаво дрво, кућица и читава варош, брежуљак и читав брег.

Пруга је у пољу означени правац или конопцем или браздом или је најпосле ивица насипа, пут, а и читава коса у планини.

Површина је означена страна каквог насипа или рова или страна ма каквог предмета, она је и нагиб у неком извесном положају.

Тело је сваки предмет у пољу.

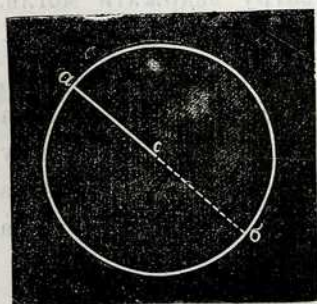
4.

Ми имамо највише посла са пругама и то правима пругама и правилном кривом пругом, коју круг

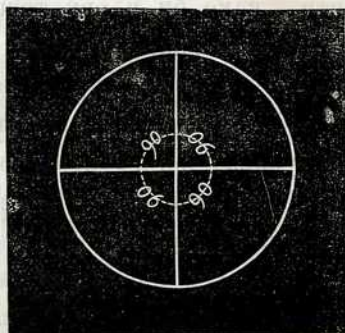

зовемо. — Круг је правилно крива затворена пруга, којој све тачке од неке тачке у среди подједнако одстоју. И та средња тачка зове се **средиште** круга, а одстојање круга од средишта зове се **полупречник** а продужени полупречник до на другу страну круга зове се **пречник**. Свака пак част круга зове се **Лук**. (Види слику 1.)

Цео круг делимо на 360 части које степени зовемо па ма како велики круг био, а саму величину круга разликујемо по његовом полупречнику.

СЛИКА 1.

СЛИКА 2.

Пречник дели круг на два једнака лука, на две половине, које зовемо **полукруг** и сваки полукруг има 180 степени. Ако круг поделимо на 4 једнака лука, онда имамо четири четвртине круга и сваки такав лук или четвртина има 90 степени. (Вид. сл. 2.)

Праве пруге ћемо да обележимо кад две крајне тачке обележимо па било то у пољу кочићима или на табли каквим писменима. Круг у пољу обележићемо ако више тачки тога круга обележимо.

(Продужиће се.)

УПОТРЕБА ЖЛЕБНИХ ТОПОВА У ОПСАДИ.

ПРЕВЕО ЛАЗАР ЧОЛАК Антић арт. ПОРУЧНИК.

(Продужење).

3., Идеја о нападу са жлебњацима а противу ових.

Већ се не може више очекивати да се какав град напада, који се неби с жлебним топовима бранио. Морамо дакле наш план и сва правила на то управити, како би и ову точну ватру издржати могли.

Прво дакле сљедство отуд било би да прву паралелу и њене батерије подаље од града поставимо, на које нас даљина гађања жлебних градских топова принуђава; јер се не да увидити, да се на остојању од 800 корака против жлебних градских топова једна нападна батерија подићи и наоружати може а да за то време већ порушена не буде.

Даље шарта преставља баш и на већем остојању такав нишан, који ће се ретко промашити. А добро погођен метак из жлебног топа демонтира шарту јер јој облог у средину набаца тако, да топ кроз њу пуцати не може.

По томе чини се да, кад противу себе жлебне топове имамо, док још ватром непријатељевом негосподаримо, и свуда гди непријатељ облог шарте погодити може, нетреба никакве батерије са шартама да подижемо, или само би још такве шарте поднети могле, којих је основица одговарајући нишанењем углу узвишена, на спреда нимало а позади само мало урезана; и биће нужно да се (осим батерија које

никакву демонтирну ватру из града нетрпе) или преко грудобрана пуца или такав опсадни лафет конструира, који подобно високом **Рам-лафету** никакве обложене шарте незактева.

Друго средство такође би за наудаљеније батерије к цели водило, гди би употребу терен дозвољавао или сасвим помагао. Неприатељ познаје од града свако остојање. И чим би се једна батерија подигла, може је сигурно погађати, али шта се иза батерије догађа није му могуће да добро угледа.

По томе подижу се батерије што шире и више од обичне батериске висине, а топови иза истих на 2—300 корака без заклона поставе; онда ће неприатељ на батерију пуцати а топове неће погађати моћи, јер ћему ђулад за 2—300 корака испред ових падати. У многим случајима ће сама паралела, пошто се друге ноћи подигне, и на њу грање помеће, најбоље неприатељу прегледнос и мерење остојања да спречује.

Уопште морамо се тога придржавати, да се као досада готово савршено од неприатељске ватре заклонимо, иначе ће све на то ићи, да се неприатељу скријемо, но не са шартиним вратима већ са заклоном целог места топовског. Испаднели нам најпре за руком, још док нас неприатељ непотрефи, да из свију батерија првих по неки метак избацимо — пошто смо остојање точно измерили, онда ћемо брзо господари неприатељске ватре постати.

По овим напредозначеним општим начелима напад би отприлике овако изгледа:

Најпре се по доласку, и пошто смо се за на-

падни фронт решили, што могуће точније градски фронт премери. Точно познавање свију остојања од положаја батерија врло је важно, и не треба један или више дана за мерење истих зажалити, само да би с оријентираним батеријама ватру отпочети могли, како неби свуда точном ватром жлебних топова, који из града сва остојања добро познају, одма поражени били.

После се точан план о пуцању начини, за сваку батерију место избере, и задатак, цел и остојање даде. Затим сљедује подизање прве паралеле. Ова се неће против жлебних топова ближе од 1500 до 1800 корака постављати, и мора за једну ноћ готова бити.

Идуће ноћи сљедује издигнуће паралеле на оним местима гди ће топови иза њих да стоје, т. ј. донашање грађа за заклон; у исто време постављање свију батерија прве паралеле иза исте и подизање барутних магацина.

Ове батерије јесу: Кридне батерије, Анфилирне, упадајуће и рикошетне, после и све демонтирне батерије против главног бедема.

Ове демонтирне батерије неостављају се противу топова већ противу шарти, да неби кроз исте од непријатељских топова порађавани били.

Зором одпочну све батерије своју ватру чим се точно нишанити узмогне. Само то треба тражити, да се градска ватра, на коју прво наиђемо, надвлада и шарту демонтирају.

У исто доба отвори се бедем из рикошетних батерија, ако неби могуће било с жлебним једним топом, и линија бедемска очисти од заштите.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Ако смо сигурни, да ћемо ватром свију ових батерија непријатеља савршено да надвладамо, које нам можда и првог дана за руком испадне, онда прелазимо другој паралели. Она ће на 800 до 1200 корака лежати. Овде се подижу нужне рикошетне батерије за мање калибре, и ако је још потребно и демонтирне батерије за жлебне 6 Ц. противу топова. Друга паралела остаје под заштитом непрестане ватре из прве паралеле.

При даљем напредовању опсађивања биће најмање свега четири паралеле потребне (пред Севастопољом беше их на гдикојим местима и по седам). Доцније показавше се потребне батерије, понајвише рикошетне и аванске (осим оних на крунисању гласије), можда већ и у другој паралели, могу се као и досада са шартама подизати, јер ће се непријатељу из прве паралеле спречавати да им на супрот стаје.

(Продужиће се.)

ЗА СТАТИСТИКУ РУМУЊСКЕ.

По Annale statistice si economice, Annulu 1863, Bucuresci 1864 — :

Молдавија је велика	1254	□ миље,	и има	1,463.927	душа, а	
Влашка	1330	" "	и	2,400.921	душу.	
	свега	2584	□ миље	и	3,864.848	душа.

Још је те године произвела :

Влашка	8,388.663	мерова пшенице	} обе дакле	21,777.005
Молдавија	13,388.342	" "		
Влашка	264.093	" ражи	} обе	2,834.002
Молдавија	2,569.909	" "		
Влашка	12,898.170	" кукуруза	} обе	34,421.680
Молдавија	21,523.510	" "		

Влашка	3,279.879	мерова іечма	} обе	8,815.152
Молдавія	5,535.273	" "		
Влашка	433.975	" овса	} обе	2,079.665
Молдавія	1,645.790	" "		
Влашка	953.155	" проіе	} обе	1,378.450
Молдавія	425.295	" "		
Влашка	89.501	" репице	} обе	116.297
Молдавія	26.796	" "		
Влашка	11,670.861	оку насуља и сочива	} обе	12,496.241
Молдавія	5,825.390	" "		
Влашка	493.121	" кудеље	} обе	568.271
Молдавія	75.150	" "		
Влашка	47.897	" лана	} обе	194.075
Молдавія	146.178	" "		
Влашка	1,749.299	" дувана	} обе	2,478.708
Молдавія	729.409	" "		
Влашка	780.049	" кромпира	} обе	2,971.316
Молдавія	2,191.267	" "		
Влашка	204.677.407	ведара вина	} обе	205,276.894
Молдавія	599.487	" "		
Влашка	2,785.584	" ракије	} обе	3,175.791
Молдавія	390.207	" "		

На све те њиве (земљу, то јест, која је засејана пшеницом, ражи, кукурузом, іечмом, овсом, проіом и репицом) отишло је око 340 □ миља, или другом мером, раном је засејано свега земље 3,400.000 дана орања. Највише је земље заузео кукуруз: 152 □ миље, дакле близу половину свега поља, после кукуруза иде пшеница: 110 □ миља, дакле око $\frac{1}{3}$ целого поља. Међутим цело то поље (340 □ миља) очет неизноси ни $\frac{1}{7}$ од целе земље. То јест непуна седмина земље засејана је раном, а више од $\frac{6}{7}$ т. і. шест седмина, остаје на оно мало варива и пиња, што споменуемо, и после на шуме, ливаде, утрине и пустаре. Како ли је то у Србији?